

ZORAN PETROVIĆ

A művésztelepek fennállásának ötödik évfordulója alkalmából tartott tanácskozáson hangzott el beszámolóként, Zentán, 1957 november 26-án.

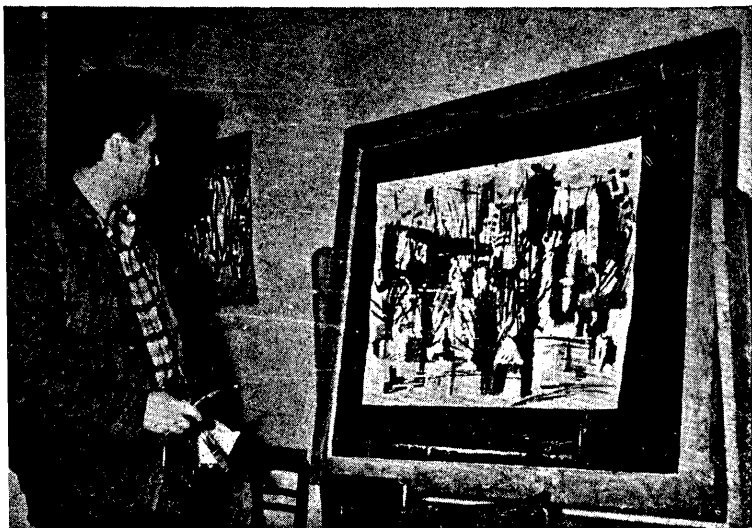
Az egyéniség fejlődése a vajdasági festőtáborok feltételeiben

A festőtábort olyan intézménynek tekintve, amelyben eddig legtöbbször fiatalabb festők vettek részt a Szerb Köztársaságból, az első időkben főképp Vajdaságból, felvetődik a kérdés, hogy hány új, ezekből a körülményekből fakadt és ezekben a körülményekben kialakult egyéniség tűnt fel, vagy hány egyéniségnek sikerült a festőtáborok révén még szorosabban ahhoz a tájhoz kapcsolódnia, amelyet azelőtt is festettek.

A festőtáborokat valójában nem azzal a szándékkal alakították, hogy iskolák legyenek, de gyakran hangsúlyozták azt az alapítást, hogy általuk szorosabb kapcsolat jön létre művész és a táj között, és hogy az ilyen feltételekben született festészet, legalább is motívumaiban múlhatatlanul a helyi jellegzetességek bizonyos bélyegét viseli, de egyben teljes szabadságot nyújt egyéni kifejezés keresésére — és hogy csakis ennek a kifejezésnek erejével lesz képes bekapcsolódnia a korszerű művészet fejlődési folyamatába Jugoszláviában és a világon.

Hangsúlyozni kell, hogy a festőtáborok megalakítása előtt is élt és dolgozott néhány festő Vajdaságban, akik alkotásaikban a táj felé fordultak, benne kerestek ihlető és alkotó ösztönzéseket, és ebben komoly eredményeket értek el. Voltak festők, akik elhagyták Vajdaságot és kívülre éltek, de magukkal vitték ennek a síkságnak az emlékét és alkotásaikban gyakran visszatértek rá.

Az idősebb nemzedékből elsőnek Sumanovics, Konyovics, Radovics fedezték fel a síkság szépségeit, azután Trumics, Nikolajevics és más itt élő festők is követték őket. Egyúttal ők alapozták meg a jugoszláv festészetbe beilleszkedett helyi színek iránti viszonyt, és talán velük kezdődik egy hagyomány, amely éppen most, a festőtáborok feltételeiben új, fiatal egyéniségekkel gazdagodott.

Miloš Bajić munka közben,
a topolyai művésztelepen

Azoknak az egyéniségeknek számára, akik a festőtáborok megalkotása előtt is a táj hatása alatt voltak, a festőtábor kétségtelenül álláspontjuk megerősítését jelentette, és szélesebbkörű ih-

letre és új élményekre nyújtott lehetőséget, mert elmozdította őket lakóhelyükről (emlékezzünk csak Konyovics első bánati útjára és az ott fakadt inspirációkra). A festőtábor egyúttal közvetlenebb kapcsolatot teremtett a festők alkotása és ennek a vidéknek közönsége közt, és ezzel részt vett a művészi nevelésben. Mindazok, akik továbbra is sugalmaik területén maradtak, gazdagították álláspontjukat, és kétségtelenül még szorosabban a talajhoz kapcsolódtak.

Konyovics, az emberek, az ég és a föld szenvedélyes szerelmese színekben fakadt dalra, hogy mindenkinek elmondja a síkság háborgó, örvénylő, drámai és epikus átélését. Ez a nagy munkás, a munka és a lelkesedés lángját terjesztette.

Trumics kialakult egyéni kifejezéssel, Vajdaság képeinek fanyar, nyers de hű bemutatásával lépett a festőtáborba.

Nikolajevics, a síkság távoli látóhatáraitól elbűvölt szubtilis rajzoló lírai képet nyújtott erről a tájról.

A festőtáborok munkájába kapcsolódott fiatalabbak, akiket egyéniségük keresése időszakában szinte romantikus rajongás ejtett hatalmába, hogy ebben a kapcsolatban meghatározóak önmagukat, hiszen még csak sejtették egyéniségüket, a festőtáborban ennek a kapcsolatnak nagy ösztönzésére találtak és arra az általános társadalmi óhajra, hogy ez a kapcsolat mindinkább megerősödjék.

És mivel az ifjabbak kifejezés-keresés közben könnyen elkalandoznak, ennek a tájnak pedig már megvoltak elismert festői az előző nemzedékben és megteremtették a környezet festői képzetét, nehéz volt ezt a képzetet mellőzniök és ezért jelentős hatások alá is kerültek. Idővel csökkentek ezek a hatások, és ma már egészen nyilvánvaló, hogy új nevek, új egyéniségek tűnnek fel, akik alkotó útjukat elsősorban ennek az intézménynek köszönhetik.

Az ifjabbak az első pillanatban mozgalomnak tekintették a festőtábort és nem iskolának, úgyhogy csak azok kapcsolódtak be, akik irányzataikban szélesebb értelemben vett vajdasági motívumokkal jelentkeztek. Ugyanakkor meglehetősen harcos csoportot képviseltek, amely el volt szánva arra, hogy a festőtábor révén kialakítsa álláspontját, vagyis hogy részvételük a festőtáborban alkotó viszonyban motívum és tartalom szempontjából a földdel való szoros kapcsolatban jusson kifejezésre. Velük gazdagodott azoknak a festőknek a csoportja, akik megteremtették Vajdaság, a vajdasági mezők, szállások, kútgémekek és emberek színfoltját.

Íme a példák:

Ács Jóska hosszú szünet után éppen a festőtáborban kezdett újra festeni. Kitartóan dolgozik és tanul közvetlen kapcsolatban Konyoviccsal, akinek festészete kezdetben közel állt hozzá. Ma már felszabadult egyéniség. Kétségtelenül külön képet ad Vajdaságról.

Bosko Petrovics, amíg aktívan részt vett a festőtáborokban, a síkság külön látomásait kutatta.

Sztevan Makszimovics kifejezetten városi motívumfestő, a tetők szürkeségének és a homlokzatok szépségének festője, tájképeit a festőtáborokban a síkság költői és lírai bemutatásával gazdagítja.

Petrik Pál a festőtáborok nyújtotta motívumoktól megihletve útban van egyéniségének kialakítása felé.

Ankica Opresnik expresszionista veretű tájképeivel, a házak fehérségétől sugallva új akkordokat vitt ebbe a keresésbe.

Sáfrány Imre, az új ösztönzések keresésében közvetlen, nyugtalan bolyongó, úgyszólván a festőtáborban született. Ebben a környe etben élte gyermekkorát, és ma kialakult egyéniség. Kezdetben házak, majd a gyermekkor vörös vonatai, azután gabonakeresztek, fekete szántóföldek és íme eljutunk a bogánchoz és varsához a Tisza mellett — amint az érett közlés absztrakt formáiba nőnek.

Milan Kerac olajfestményeivel, de kivált grafikájával Vajdaság mitoszi koráról mesél.

Kecics és Karlovarisz a korábban festett motívumtól közvetlenül ihletve folytatják a keresést.

Bosán György a vajdasági városi táj külön képét nyújtotta.

Szilágyi, a festőtábor legifjabb tagja szintén felfedezi a maga világát.

Wanyek Tivadar, az eddigi amatőr, a festőtáborok révén fedezte fel a falu, a házak, a kapuk architektúrájának szépségét. Ma már egészen túlnőtt az amatőrségen.

Képtünkön Sáfrány Imre, Slobodan
Bogojević és Zoran Petrović

Még sok egyéniséget sorolhatnánk fel, akiket gazdagított a táborokban végzett munka. A festőtáborban tanultak, dolgoztak, kölcsönösen támogatták és bátorították egymást.

Már a felsorolt nevek alapján is rokonszenvvel és örömmel állapítjuk meg, hogy a magyar kisebbségnek — amelynek a közelmúltig nem voltak — festőművészei születtek. Ez az általános jugoszláv kulturális haladásba beilleszkedő jelenség, a magyar kisebbség irodalmának, színházának, sajtójának, stb. születésével párhuzamban a festőtáborokban kialakult bizonyos politikai szempont-ról is bizonyoságot tesz.

Ez a festőtáborok pozitív sugárzásának csak egyik formája, amely a festőtáborok születésekor célul kitűzött törekvések érvényesülésében ilyen rövid idő alatt felismerhető. Ám a festőtábor az idők folyamán, sőt mondhatnánk kezdettől fogva más irányzatokhoz tartozó, jugoszláv alkotó szabadságunkban született festőket is maga köré gyűjtött, és ezzel — az alapfeltételekkel párhuzamban — a műpártolásnak egy teljesen új formája született, amely tág teret ad a különféle álláspontoknak és beilleszkedik az általános jugoszláv alkotó légkörbe.

Más felfogásokhoz tartozó, kialakult egyéniségű művészek munkájára hivatkozva megfigyelhetjük a művészeknek azt a pozitív kapcsolatbalépését a talajjal, amely által elkerülhetetlenül az ő alkotásaikban is jelentkezett a helyi szín, tehát ezzel a példával is újra megerősíthetjük a környezettől való függés tételét. E művészek közül soknak műtermében született egy-egy vászon, amely bizonyos tájon eltöltött idő kisebb-nagyobb hatását árulja el. Hadd említsünk meg itt is néhány nevet:

Graovac Nikolát városi képeivel.

Bajics Milost és tájképeit. Vujakliját a »Ribnyák«-kal, tájképekkel és szőlőcsős ökkal (kereplő).

Proticsot tájképeivel az écskai »Halászok«-kal és a »Bánati bohóc«-cal. Bogojevicset a »Nagy nap«-pal a síksági tájon és Szípet nádasokkal és bánati házakkal ihletett absztrakt elmélkedéseivel, és mindazokat, akik részt vettek a festőtáborozáson és akiken ez nyomot hagyott.

Ezeknek a művészeknek a részvétele egyúttal újra megerősíti a festőtáborok elindításának eredeti célját, s úgy látom, hogy

ezt az elvet nem is hagyjuk cserben, már csak azért sem, mivel a művész alkotásaiban a természet indította és sugallta ösztönzésektől függ. Függetlenül attól, hogy milyen mazgalomhoz, irányhoz vagy iskolához tartozik, függetlenül attól, hogy tárgyi festő-e vagy absztrakt festő, hiszem, hogy a művész a festőtáborok feltételeiben megtalálhatja az éghajlattól, emberektől, tájtól és tárgyaktól meghatározott sajátos és jellegzetes új tárgyiságot és alkotó képzeletének erejével képes lesz ennek szentelni képét.

Mindebből nyilvánvaló, hogy a festőtábor, mint a műpártolás egy mai formája nagy ösztönző szerepet tölt be az egyéniség kialakításában és ezzel együtt a képzőművészet általános alakulására is ösztönző hatást gyakorol.

